

12. Хараш А.У. К определению задач и методов социальной психологии в свете принципа деятельности / В кн.: Теоретические и методологические проблемы социальной психологии. — М., 1977. — с. 21—32.

The article actualized the need to increase the level of communicative skills of foreign students of faculties of art in Ukrainian pedagogical institutions. Different classifications of communicative skills are analyzed.

It is revealed that, along with behavioral, interactive and informative, an important role is assigned to the psychological component in the interpersonal interaction of the students. The connection between the personality traits and the skills necessary for successful communication is traced. It was revealed that the psychological aspect of the communicative process is provided by the perceptive, motivational, expressive and reflective components. The psychological component influences the reaction, the choice of the style of personality behavior. The generalization of different perspectives on the main category contributed to the definition of the concept of "communicative skills of students of Ukraine and China." The prospect of studying the content and structure of communicative skills of students of Ukraine and China in the process of vocal-ensemble activity is outlined.

Keywords: *communicative process, communicative skills, psychological component, interpersonal relationships, students of Ukraine and China.*

УДК 378.37:78

Чжу Чжень

МОТИВАЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЕТАП ФОРМУВАННЯ СЛУХОВИХ УЯВЛЕНЬ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТІВ МИСТЕЦТВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Стаття розкриває мотиваційно-організаційний етап формування слухових уявлень студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. Визначені основні концептуальні положення методики формувального дослідження. Розроблена поетапність та послідовність педагогічної роботи даного напрямку, а саме: перший етап – мотиваційно-організаційний; другий етап – технологічно-продуктивний; третій етап – ціннісно-саморегулятивний; четвертий етап – усвідомлено-творчий. На кожному етапі розроблено систему методів, що сприяють формуванню слухових уявлень майбутніх учителів музичного мистецтва.

Ключові слова: *формування слухових уявлень, майбутні вчителі музичного мистецтва, педагогічний експеримент, мотиваційно-організаційний етап.*

Теоретичні основи дослідження проблеми формування слухових уявлень студентів та результати констатувального діагностування стали основою для розробки змісту формувального експерименту для активізації слухових уявлень майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорової підготовки.

На основі теоретико-методологічного аналізу проблеми дослідження були визначені основні концептуальні положення методики формувального дослідження, а саме: формування слухових уявлень ґрунтується на методологічних засадах, які віддзеркалюють сукупність взаємозалежних різногалузевих положень: філософії, психології, педагогіки, у контексті музично-педагогічної діяльності та сутності мистецтва; формування слухових уявлень є невід'ємною складовою особистісного становлення майбутнього фахівця як професіонала; ефективність формування слухових уявлень студентів залежить від опанування всіх їх структурних компонентів.

Мета дослідно-експериментального дослідження формувального етапу полягала у розробці та апробації методики формування слухових уявлень майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорової підготовки, спрямовану на формування

визначених нами компонентів а саме: інформаційно-пізнавального, емоційно-почуттєвого, комунікативно-рефлексивного, творчо-діяльнісного та ґрунтувалася на принципах вокально-хорової підготовки.

У формувальному експерименті було поставлено наступні завдання: простежити за механізмом формування досліджуваної дефініції у майбутніх фахівців в процесі вивчення вокально-хорових дисциплін; апробувати методи, що сприяють реалізації поставленої мети щодо формування слухових уявлень майбутніх учителів музичного мистецтва.

Одним із завдань формувального експерименту було обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності методичної системи, яка сприятиме формуванню слухових уявлень майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорової підготовки.

Методична робота з формування слухових уявлень студентів передбачала певну поетапність та мала таку послідовність педагогічної роботи даного напрямку: перший етап – *мотиваційно-організаційний*; другий етап – *технологічно-продуктивний*; третій етап – *ціннісно-саморегулятивний*; четвертий етап – *усвідомлено-творчий*.

Поетапність формувального експерименту була спрямована на спостереження та динамічний розвиток досліджуваного явища студентів у процесі вивчення вокально-хорових дисциплін. Відтак, кожен з визначених етапів педагогічної роботи мав мету, завдання включаючи реалізацію форм і методів вокально-хорової підготовки в процесі навчальної діяльності на певних часових проміжках експериментальної роботи.

Експериментальна апробація розробленої методики проходила у процесі проведення формувального експерименту зі студентами, які навчалися на I-IV курсах спеціальності «Музичне мистецтво» вищих навчальних закладах України.

Реалізація експериментальної програми здійснювалася за допомогою різних методів дослідження: спостереження, опитування (інтерв'ю, бесіда, анкетування, рейтинг, експертна оцінка), психолого-педагогічна експериментальна робота тощо. Наприкінці формувального етапу було проведено контрольне діагностування за розробленою методикою констатувального експерименту. Порівняння початкових та прикінцевих даних експериментальної роботи, а також динаміки у формуванні слухових уявлень майбутніх учителів музичного мистецтва у контрольних та експериментальних групах за розробленими критеріями, що дозволило аналізувати результати проведеної роботи та зробити висновки про дієвість авторської методики.

Виходячи з того, що формування слухових уявлень відображає собою складне психолого-педагогічне явище розвитку особистості, мотивація якого спонукає до практичної діяльності, при цьому виступає сукупністю зовнішніх та внутрішніх умов його активності, на початку формувального експерименту, з ціллю з'ясування загальної обізнаності студентів, щодо аналізу вокально-хорових творів, обізнаності у їх жанрових і стилєвих особливостях, з яких відповідно і складається невід'ємна складова музичної ерудиції, ми запропонували метод письмового опитування. На цьому етапі, поряд із застосованою експериментальною методикою ми запропонували майбутнім фахівцям надати власну характеристику щодо досліджуваної дефініції.

За результатами анкетування 67% із загальної кількості учасників досить зрозуміло формулюють запропоновані поняття. І тільки 33% допускають неточності у висвітленні запропонованих категорій та неповно розкривають смислову характеристику. Проте, хоча більшість студентів і розуміють перераховані дефініції, але серед опитуваних спостерігається необізнаність та не розуміння стосовно визначеного феномену «*музична ерудиція*»: так 59% опитуваних в недостатній мірі визначають сутність даної дефініції, середній бал склали 34% студентів, та студенти які розуміють сутність даного феномена та надали чітку відповідь на дане запитання склали лише 7% респондентів.

Перший етап – *мотиваційно-організаційний* дослідно-експериментальної роботи був спрямований на формування слухових уявлень студентів з огляду на інформаційно-пізнавальний компонент стосовно рівня музичної ерудиції, який визначається необхідністю накопичення музикознавчих та методичних знань, розвитком слухових уявлень та

активізацією музичного мислення. *Метою* першого етапу є ознайомлення майбутніх учителів музичного мистецтва зі змістом і сутністю досліджуваного феномена, накопичення сфери знань у галузі хорового мистецтва зокрема у вокально-хоровій діяльності.

Педагогічна робота на даному етапі передбачала вирішення наступних завдань: розвиток потреби студентів в отриманні нових знань у галузі музично-педагогічної освіти; спонукання майбутніх фахівців до активної навчально-пізнавальної діяльності у системі вокально-хорової підготовки; стимулювання інтересу студентів до вокально-хорового мистецтва та усвідомлення необхідності набуття теоретичної бази для формування слухових уявлень.

Комплекс педагогічних дій першого етапу формувального експерименту був направлений на критеріальну визначеність навчальної діяльності студентів, яка мала сприяти покращенню вокально-хорової підготовки майбутніх фахівців. Процес експериментальної роботи першого етапу проходив у традиційних формах організації навчально-виховного процесу, а саме: на індивідуальних заняттях з хорового диригування, постановки голосу та практичних заняттях з хорового класу.

Так, визначаючи інформаційно-пізнавальний компонент провідним у системі вокально-хорової підготовки студентів, на першому *мотиваційно-організаційному* етапі приділялася *мотиваційній* стороні навчальної діяльності, як *пізнавального* аспекту вокально-хорового процесу, набуття знань в галузі вокально-хорового мистецтва та позитивного ставлення до музично-педагогічної діяльності з подальшим опанування методики роботи з хоровим колективом. З цього приводу, доцільно зауважити, що трактуючи мотивацію як найвагомішу властивість свідомості, як стан і процес із різноманітними функціями, типами, структурою, слід звернути увагу на те, що вона складним чином пов'язує особистісну діяльність та діяльнісну сфери спонукань майбутнього фахівця до виконання практичної діяльності. Відповідно, продуктивність цієї діяльності забезпечуватиметься не тільки фаховими здібностями, інтелектуальними можливостями, набутими знаннями та досвідом, а й детермінується структурними та якісними характеристиками професійної мотиваційної спрямованості як логічного центру особистісної сфери майбутнього вчителя музичного мистецтва як керівника хорового колективу.

На стадії підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до педагогічної діяльності відбувається ознайомлення індивіда зі специфікою вокально-хорової роботи, тому педагогічна робота була направлена на впровадження *діалогічних методів навчання*: пояснення, розповіді, обміну думок, що сприяло створенню можливості для студентів висловлювати власні судження та приймати спільні рішення для вирішення навчально-проблематичних ситуацій у вокально-хоровій діяльності. На індивідуальних заняттях з диригування та постановки голосу проводилася навчально-роз'яснювальна робота викладача про значення розвитку слухових уявлень у фаховому забезпеченні вокально-хорової підготовки вчителя музичного мистецтва [1]. У зміст бесід про важливість вокально-хорової підготовки студентів, для розвитку рівня професійної вокально-хорової діяльності, одночасно закладались основи активізації комунікативних умінь та навичок, естетичної поведінки, культуро-відповідності, що становить позитивний тон в процесі проведення навчальних занять. Ефективність запропонованої педагогічної роботи сприяла встановленню міжособистісної контактної взаємодії між викладачем та студентом, що впливала на формування здатності студента до розвитку слухових уявлень побудованого на принципах гуманізації, позитивного емоційного тону та індивідуалізації у навчальній діяльності.

Фактором, що посилював би прагнення майбутніх фахівців у потребі отримувати нові знання та навички у руслі вокально-хорової підготовки, було включення до навчальної програми цікавих, яскравих за змістом та в емоційно-образному та жанровому плані вокальних та хорових творів. Враховувалися також бажання студентів у виборі запропонованих музичних зразків, що супроводжувалося *аудіо та відеопрезентаціями* викладача. Педагогічні дії на цьому етапі забезпечували захоплення студента емоційним та художнім змістом творів навчального репертуару, що сприяло подальшому виникненню бажання та ціннісного ставлення до вокально-хорового зростання. Педагогічна робота

включала ознайомлення студента з навчальним вокально-хоровим репертуаром та принципами його підбору (у відповідності до вимог та можливостей вокально-хорової майстерності навчального хору та окремих солістів). Репертуар складався з вокальних та хорових мініатюр й творів крупної форми (а капелла і з супроводом) різних стилів і жанрів з врахуванням особливостей національної та світової музичної культури.

Професійна підготовка студентів до вокально-хорової діяльності, а саме: відвідування індивідуальних занять з хорового диригування та постановки голосу, спонукало вироблення у студентів готовності до роботи з хоровим колективом, активної участі в хоровому процесі (колективні форми роботи) та їхньої адаптації в ролі керівника хорового колективу. На власному педагогічному прикладі викладач демонстрував послідовність виконання практично-творчих завдань. Специфіка педагогічної роботи на цьому етапі полягала в тому, щоб зацікавити, активізувати та спрямувати студентів до подальшої вокально-хорової практичної діяльності. Майбутнім фахівцям пропонувалося привертати увагу колективно-творчій співпраці викладача зі студентською аудиторією, що сприяло б формуванню стійкої професійної позиції їх особистості, направлену на зовнішні приклади, які стають на заваді усталеним стереотипам в хоровій роботі.

Розвиток потреб в отриманні нових знань вимагав певної концентрації від студентів на мотиваційно-організаційному етапі навчально-пізнавального процесу. Тому на цьому етапі педагогічної роботи ми використали метод *спонукання* до активної реалізації в необхідності активізації навчально-пізнавального процесу, що сприяв цілеспрямованій необхідності у поглибленні знань для професійного становлення особистості студента як керівника хорового колективу. Запропонована педагогічна форма роботи передбачала відвідування студентами концертів за участю видатних професійних хорових колективів, участь у вокально-хорових фестивалях, відвідування майстер-класів видатних диригентів сучасності з ціллю подальшого власного професійного зростання тощо. На цьому етапі, увага викладачів була спрямована на розвиток пізнавальних потреб студента, що в свою чергу підвищувала рівень цікавості, активності, інтересу до вокально-хорового мистецтва. Зацікавленість студентів вокально-хоровим процесом сприяло визначення напрямів хорової роботи, ознайомлення з концертною діяльністю, рівнем навчально-виконавських досягнень навчального студентського хорового колективу та системою контролю за якістю навчання. З цією метою студентам була запропонована методична, музикознавча, педагогічна література для самостійного опрацювання та у формі педагогічної підтримки викладача [2].

Доцільно зауважити, що важливим завданням викладача, на всіх етапах педагогічної роботи, було досягнення внутрішнього стану своїх вихованців, спробою до проникнення його проблемами у навчальному процесі та намагатися задати «позитивний тон» за для досягнення гарних результатів в спільній навчально-педагогічній діяльності. Особливого значення набуло налагодження особистісного стилю взаємостосунків між викладачем та студентом на індивідуальних заняттях, для якого характерна тактовність, толерантність, контактність, повага та справедливість до особистості студента поєднана із вимогливістю та компетентністю викладача, що в свою чергу сприяло виникненню почуття поваги, довіри до викладача та активації бажання навчатися та прагнути поглиблювати свої знання майбутніх фахівців.

Цей педагогічний процес становить безумовне «прийняття» студента як особистості, незалежно від рівня його музично-професійної підготовленості. Адекватна оцінка його інтонаційного слуху та психолого-педагогічна підтримка поєднана із компетентністю та професійністю викладача сприяє заохоченню студента до подальшого зростання у розвитку своїх слухових уявлень. Саме у такій формі навчальна діяльність стає творчим, злагодженим процесом, що сприяє розвитку творчої контактної взаємодії між керівником та учасниками хорової справи, та сприяє формуванню здатності майбутнього фахівця до активізації у себе слухових уявлень.

Так, контрольна перевірка педагогічної роботи інформаційно-пізнавального компонента сформованості слухових уявлень, стосовно рівня музичної ерудиції, який визначається необхідністю накопичення музикознавчих та методичних знань, розвитком

слухових уявлень та активізацією музичного мислення показала значні відмінності якісних та кількісних показників у контрольній та експериментальній групах.

У висновках доцільно зазначити, що проведення контрольного письмового опитування та анкетування студентів, за програмою констатувального експерименту показало, що студенти, у ході перевірки першого етапу формувального експерименту в експериментальній групі, більш свідомо відносяться до вокально-хорових дисциплін, прагнучи збагачувати арсенал знань та підвищують рівень музичної ерудиції під час навчання для подальшого професійного становлення. Тоді як рівень інформаційно-пізнавальної спрямованості студентів контрольної групи більш розгалужений, а саме: не відповідає спрямованості до набуття знань та умінь, що впливає на професійне становлення студентів подальшого для використання їх у майбутній педагогічній діяльності.

Література

1. Психологические тесты для профессионалов / авт. и сост. Н.Ф.Гребень. – Минск: Современ. школа, 2007. – 496 с.
2. Рейтинговая технология контроля и оценки знаний студентов по педагогике: учеб.-методич. пособ. для студ. и преподав. / под. ред. проф. В.П.Симонова. – М.: Международная пед. академия, 2001. – 73 с.

Zhu Zhen. Motivational-organizational stage of formation of auditory representations of students of faculties of arts of pedagogical universities.

The article reveals the motivational and organizational stage of the formation of auditory representations of students of the faculties of the arts of pedagogical universities. The basic conceptual provisions of the methodology of the formative research are determined. The step-by-step and consistent pedagogical work of this direction was developed, namely: the first stage is motivational and organizational; the second stage is technologically productive; the third stage is value-self-regulating; the fourth stage is conscious-creative. At each stage, a system of methods that contribute to the formation of auditory representations of future teachers of musical art is developed.

The pilot written survey and the questionnaire of students, according to the program of the confirmatory experiment, showed that during the examination of the first stage of the molding experiment in the experimental group, students more consciously relate to vocal and choral disciplines, seeking to enrich the arsenal of knowledge and increase the level of musical erudition during the study for further professional formation. Whereas the level of informational and cognitive orientation of the students of the control group is more ramified, namely: it does not correspond to the orientation towards acquiring knowledge and skills that influences the professional formation of students further for their use in future pedagogical activities.

Keywords: *formation of auditory representations, future teachers of musical art, pedagogical experiment, motivational and organizational stage.*

УДК 378.78.05

Ян Цзюнь

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглянуті особливості формування інформаційної культури студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. Розкрито значення поняття інформологічної культури, рівень якої передбачає суттєву модифікацію інформаційних потоків, корелює з новими напрямками сучасної гуманітарної науки, до яких належить і музична педагогіка з її дидактичними освітньо-виховними технологіями. Виокремлено компетентнісну складову інформаційної культури студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. Узагальнено специфічні особливості формування інформаційної культури майбутніх учителів музичного мистецтва.